

EL PROJECTE *ROMANIA ALTERNATIVA*

Xavier Frias Conde
Universitat Complutense de Madrid

0. Introducció

El projecte que ara presentem, *Romania Alternativa*, ha nascut de la necessitat de donar a conèixer en tots els àmbits la realitat de les llengües minoritàries romàniques. La pròpia qüestió de si una llengua és o no minoritària, o si hi ha llengües *més* minoritàries que d'altres, és una realitat que probablement no és encara clara, però sobretot, cal explicar a la societat europea que existeixen llengües molt antigues i que formen part de la pròpia història que avui es troben en un moment decisiu de llur existència, un moment crític que les pot dur cap a l'extinció absoluta.

Sabem que ningú no pot lluitar tot sol. Cal una unió que sigui la base de tota reivindicació. Per aquest motiu hem triat el nom de *Romania Alternativa* per al nostre projecte, perquè volem aconseguir un espai alternatiu per les nostres llengües, perquè encara existeixen i tenen tot el dret de seguir existint.

La primera fase de tot projecte de recuperació i normalització de les nostres llengües passa pel seu coneixement i per la seva difusió. Volem estendre la veu de les llengües romàniques minoritàries per tota l'Europa Romànica i àdhuc per tota la Unió Europea, perquè pensem que la base de la nostra unitat com a europeus ha de respondre a la nostra diversitat cultural i lingüística.

Per aquestes raons, hem volgut fer un manual on qualsevol persona pugui trobar la informació més general de les llengües romàniques. Aquest manual ha d'ésser un mitjà de difusió de la realitat de les nostres llengües, i per aquesta raó hem concebut el treball amb les següents característiques:

1. Ha d'arribar a tantes llengües romàniques com sigui possible
2. Ha d'ésser un llibre col·lectiu, on un especialista o grup d'especialistes parlin de llurs llengües a tota la resta de comunitats europees
3. Caldria editar el llibre en diverses llengües majoritàries (especialment romàniques: espanyol, francès, italià, portuguès; i també en anglès) i també en les nostres pròpies llengües minoritàries (gallec, català, sard, occità, etc., entre moltes altres). Com que la procedència dels autors és molt diversa, serà necessari utilitzar només llengües estatals per facilitar la tasca dels traductors. Per això, cada capítol ha d'estar escrit en la llengua de l'estat del qual formi part; per exemple, els gallecs, asturians, aragonesos i catalans faran llurs articles originalment en espanyol per tal de poder ésser traduïts a totes les altres llengües.

Ens ha semblat que caldria partir d'uns punts mínims per a realitzar el treball. Aquests punts podran ésser desenvolupats lliurement per cada autor o autors, donant l'enfocament que considerin més adequat en cada cas, però amb uns elements que donin

una estructura comuna a cada capítol. Passarem ara a l'exposició dels punts i a llur explicació. Cal prendre totes les indicacions que hi figuren com a suggeriments per tal de facilitar la feina, i mai com punts de seguiment obligatori.

1. Ubicació geogràfica

Cal situar sobre el mapa el territori on es parla cada llengua, si pertany a un o més estats. Alguns elements estadístics són interessants per incloure-hi, com el número de parlants i la situació davant tota la comunitat humana. És important senyalar si dins un país la llengua tradicional es troba en minoria i si és el cas, quin és el percentatge de parlants que té la llengua minoritària al seu país o regió.

Seria molt interessant incloure-hi mapes de les zones on la llengua objecte d'estudi és parlada, i, si hom vol, reflectir-hi zones dialectals (per tant, hom pot incloure-hi més d'un mapa).

2. Posició de la llengua dins la Romània (alguns elements de lingüística històrica)

Potser explicar des d'un punt de vista diacrònic quina és la situació històrica de la llengua avui pot ésser massa complicat per alguns col·legues, perquè és, certament, un aspecte típic de la romanística. No cal fer-ne un estudi profund i és possible que alguna persona especialista completi aquesta secció a partir dels materials que l'autor o autors primers realitzin.

Caldria explicar breument quina ha estat l'evolució del vocalisme i el consonantisme i alguns elements morfosintàctics i lèxics que identifiquin la llengua minoritària dins la Romània en general i davant les llengües veïnes. Influències sofertes per la llengua (normalment substrats i superstrats) són interessants d'ésser mencionats.

3. Situació actual de la llengua:

Es tracta de la part més sociològica (i per què no dir-ho, també política) del nostre estudi. Caldrà tractar-hi la relació entre una societat concreta i la seva llengua. Les estadístiques, malgrat que són fredes, poden ésser interessants en alguns casos. És necessari explicar si la llengua té encara una majoria social de parlants, si ha quedat reduïda a un nucli molt petit de la població (tot sovint les zones rurals, on les llengües minoritàries solen tenir llurs darrers parlants) i si existeix conflicte lingüístic. Aquest darrer aspecte és realment important i val la pena parar-hi atenció per tal d'explicar el problema i les causes.

És necessari saber quina és la situació legal de la llengua minoritària. Pot tenir una legislació que en reculli l'existència i, àdhuc, que faci referència a la seva presència en el sistema educatiu i en altres àmbits, especialment en els governs regionals i de l'Estat. Pot existir-hi una legislació escassa i ambigua o pot no haver-hi res, és a dir, que el reconeixement de la llengua minoritària no existeixi pas (creiem que avui a Europa no hi ha cap cas de persecució policial per l'ús de la llengua).

a. A l'escola i la universitat

La presència o no de la llengua a cada un dels nivells educatius és un aspecte molt important dins la sociolingüística de les llengües minoritàries. Cal saber quina ha estat i quina és la situació de la llengua objecte d'estudi en els àmbits educatius, des dels primers estadis de l'escolarització (educació preescolar o infantil o parvulari) fins al final de l'educació no universitària. Si existeix alguna llei que reguli la presència de la llengua literària a l'escola, que faci referència als *curricula* educatius, etc.

Seria molt interessant, també, fer referència a la presència de la llengua als *curricula*, si és que s'ha legislat alguna cosa.

b. Als mitjans de comunicació

La presència de la llengua minoritària als mitjans de comunicació socials és un aspecte que requereix una certa atenció. Caldrà fer menció de la presència de la llengua als periòdics, revistes, canals de televisió i ràdio, així com explicar si la seva presència queda reduïda a alguns minuts/pàgines o si hi ha mitjans en els quals la llengua única o predominant és la minoritària.

Si hom pot, seria molt interessant fer una breu anàlisi de quina és la repercussió que té la presència de la llengua als mitjans de comunicació.

Algunes dades sobre els mitjans de comunicació en llengües minoritàries es troben a:

<http://www.aber.ac.uk/~merwww/mercator/> (Mercator Media)

c. En la societat en general

El que serà més interessant és analitzar quina és l'actitud de la societat en general cap a la seva llengua, descriure si es troba en un estat de marginalitat o si té el suport d'una bona part del ciutadans. Sovint existeixen enquestes que en parlen, però si no n'hi ha, caldrà utilitzar altres mitjans.

Altres elements que hom pot citar: campanyes de sensibilització, discussions generals sobre la llengua, diglòssia i bilingüisme, si la llengua guanya o perd parlants (perill d'extinció en molts casos).

4. El procés d'estandardització: problemes, tendències i història

Per al procés d'estandardització us convidem a llegir l'arxiu annex on fem una revisió de la història de l'estandardització i la lexicografia romàniques, tot i que sigui d'una manera molt senzilla. Alguns dels elements que hi apareixen poden ésser reinterpretats amb altres llengües.

La part sobre la història de cada llengua és realment interessant. Tots sabem que algunes llengües romàniques tenen una tradició molt llarga, que pot venir en alguns casos de l'Edat Mitjana. Això és interessant de reflectir.

En els temps moderns segurament hi ha hagut debats, polèmiques i visions molt diferents del que significa estandarditzar, fins al punt que en molts casos coexisteixen més d'una normativa per a una mateixa llengua. Serà interessant, quan això passa, citar quins són els elements conflictius i per què (potser hi ha diferents tradicions).

5. La posició de la literatura

Normalment, en les nostres llengües ha existit una tradició literària des de temps molt antics. No es tracta de fer una història de la literatura, però si cal citar autors, obres i moments concrets que són molt importants per la història de la literatura de les nostres llengües. Quan tot va començar a l'època medieval, cal fer-ne una ressenya.

La literatura actual pot ésser encara tradicional, però si hi ha autors importants cal parlar-ne. Sobre aquesta qüestió, és necessari dir quina ha estat l'actitud dels escriptors i si llur feina ha estat útil per a difondre la llengua. Quan alguns autors ja assoleixen un prestigi fora de les fronteres àdhuc de l'estat, serà interessant parlar-ne, tot i que sigui breument.

6. Altres elements interessants

Cada autor o autors poden fer menció aquí d'aquells elements que ells considerin que poden ésser interessants de citar i dels que no hem parlat abans.

7. Coordinació

De la coordinació del projecte *Romania Alternativa* se n'encarreguen Xavier Frias Conde (Universitat Complutense de Madrid) i Roberto Bolognesi (Universitat de Groninga). Qualsevol dubte pot ésser consultat a l'adreça electrònica:

roxavi@cesdonbosco.com

R.Bolognesi@let.rug.nl

Més endavant farem pública la llista dels especialistes que participaran al projecte *Romania Alternativa*, una vegada tots els noms siguin confirmats.

Madrid, novembre 2000